

מסורת הש"ס

(א) לעיל לב' (ב) לקמן עה; (ג) [ג'ל תמנ"א] (ד) [חולין פט] [תוספתא דר"י] לקמן ער; (ה) תמורה י, א; (ו) מה כג; (ז) ע"י מהר"ם מ"ש כאן דנכרי רש"י, (ח) דף סח; (ט) [רש"י], (י) ש"ל.

תורה אור השלם

1. וכל בהמה מפרסת פרקה ונשענת ששע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלה: דברים יו י

הגהות מה"ח

(א) גמ' דמן טב כשיל כל' ונחית גיד הנשה ממקל: (ב) תוס' ד"ה א"ר וכו' לאו דוקא מ"י דלמ"ה נמי כ"ל ויתכן איסורי אמרינן ממקל:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
[א] גמ' אי' ל"י יהודה איסור יולא איכא איסור וכו'. י"ב ר"ל תמורה ל' לנחית דלמ"ה איסור חל ל"י אכל איסור דס איכא ודמקן לקמן דף ע"ד ע"א קורבן ומוילא ח"י דמנו ויטע"ה בגמרא ח"י דמנו ויטע"ה בגמרא רש"י ד"ה וכו' אי' כ"י יהודה וכו' איסור חל לנחית ע"ל דוק ורלה רש"י לפרש אליה דהלכתא כ"י יוחנן שס ע"ד ע"ב דף המזרי תכלה אוסר דמנו:

רבינו גרשום

זה הכלל דבר שגופו אסור כלומר תכליתו תנן חותך מן העובר שבמיעה מותר באכילה וזה האבר והעובר למה ל' למיתני שאינה גופה מותר לא לאייתורי כי הוא גונגא דבה"ג דניצא מחותך וקתי מותר: ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים כלומר פרה של שלמים שמקשה לילד שהוציא עובר את ידו אם האבר מותר אם לאו: מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון ודמי כמי שהוציא לאחר שחיטת ואפע"י שאין מותר באכילה טהור מדי נבלה דשחיטת אמו שטהרה מי לא: ק"ו אם הועיל לו סימן שני לסימן ראשון כלומר בלא אימון שחיטת אמו מטהרתו באכילה לרבנן כדחזינו במתניין לא יועיל לדמיה מדי נבלה ביצא: מהו לחוש לזרע. כלומר הוציא עובר את ידו והחזיר ושחט אמו דאמרין תנן עצמו אסור והוציאוהו חי הוליד בהמה אחת מהו לחוש לזרע דכמה שאבדו אסור משום יוצא כן אביו של זרעו איסור אם הימין הימין ואם השמאל השמאל. דאמר רב משרשיא לרבי האומר חוששין לזרע האב בפרק אורו וכו': בנז: בן פקועה הבא על הבהמה. כלומר דבן פקועה נותר בשחיטת אמו אפי' גרול וסימניו ש'ולו קנה ונגריתו אין חושבין סימניו אלא כבשר חי חושבין וולד שלו מצד אמו צריך שחיטת דאמו בהמה מעלייתא היא

זה הכלל משנתנו היא: **דבר שאינו גופה**. אלא מן העובר ונמלא בתוכה מותר: **לאסויי מאי**. אי חותך מן העובר תנא ליה אלא לאו לאתויי כה"ג דנשאר מיעוט העובר בפנים ורובו ילא מחותך: **לאסויי קוטע**. אפי' הנמלא שלם במעי פרה: **הויא עובר**. של שלמים את ידו בשעת שחיטת אמו בעורה: **מהו**.

להיות לו חומת העורה ממחיה להמירו לשחיטת האס: **ופצעי לך קדשים קלים בירושלים**. "כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסוה לעורה ושחטוה ותצעי לך אליה דמ"ד יס לידה לאזכרים ולא מהניא חורה מי מהניא ליה חומה דלא ליהוי נצר בשדה דהא חומת העיר הויא ממחיה לקדשים קלים וליכא לאוקמא בשוחט שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לחוץ דל"כ אף הבהמה אסורה משום שוחט קדשים בחוץ: **אמו הוא**. ולא חומה: **מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני** גרסינן. והכי מיצעי ליה סימן ראשון כשנשחטה בעוד אכר זה בתוכה היה צא להמיר אף באכילה ומשיאל אין תמית סימן שני צא על אכר זה אלא לטערה מידי נבלה כדאמרין (ע"ל) וכו"ל מגע טרפה שחוטת מי מצטרף סימן ראשון שצא לו לטערה ולהמיר עס זה שאינו צא אלא לטערה להועילו מיהא לטערה הוילא ונתיבם שוין בכך: **או**. דלמא כיון דיש חילוק צנייהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני בדברים עס השני שאינו אלא לטערה מידי נבלה ואין כאן שחיטה שלמה לטערו: **אם מצטרף סימן ראשון לשני לטערה** **נאליה**. כל העובר והבהמה ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא ואין שחיטה לא צו ולא צו לא תועיל לאכר לטערו מידי נבלה: **מהו נחוש לזרעו**. של עובר זה שהוציא ידו ונשחטת אמו והוציאוהו חי וגדל וצא על צדקהו והוליד מהו שפאסר אכר כיוצא בו הנוול ממנו: **אפי' בן פקועה דעלמא**. שלא הוציא את ידו וגדל והוליד נמי אסור כל הולד: **דאמר רב משרשיא לרבי האומר חוששין לזרע האב**. חנניא הוא כדאמרו ואת צנו [לקמן עה]: **אין לו פקנה**. שמצד אביו אין טעון שחיטה כדמנן במתני' (שם דף עד).

וכה"ל שחיטת אמו מטהרתו ונולד אמו טעון שחיטה וסימניו אינן סימנין דהא פליגה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל צר פליגה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל צר סימן א' ובהמה לרביה רוב שנים: **אין פקועה דכופיה**. דאין ט' [הולד] טעון שחיטה אלא משום חד אכר והוא אכר לא מיתסרי בשחיטה דלאו שחיטה היא "וחתך ליה" אי אכר ושרין: **מגבל ורעיה**. ומיתסר כל הולד משום אותו אכר ואליה דחנניא קצעי לה: **לא מכח חלז ודס**. של אכזה קאמי שאף החלז והדס הולידו: **מדי איסורי אמרינן**. דשרי אכל חלז ודס ויואל לא: **ונמאן**. איכא תלתא: אי לר"מ. דאמר איסור חלז נוהג בשליל דללקמן: **איסור חלז ודס איכא איסור יולא לניא**. דהא לר"מ אפי' מה שצפנים טעון שחיטה דקדמני מתניין (שם) ומנא זה בן תשעה חי טעון שחיטה הלכך ה"ל כשאר בהמה: **ואי כר' יהודה**. צר פלוגתיה דאמר אין טעון שחיטה מה שצפנים ואיכא איסור יולא שאין לו היתר איסור חלז לניא: **נוהג בשליל**. גיד הנשה וחלזו של חלבה מהו באכילה והיינו לזרעו דקאמר שאין החלז צד עד שחלז: **בהמה צננה**. שד"ל בהמה דקישא אבהמה דסיפא ודרשו הכי בהמה הנמנלת צננה תאכלה: **הואיל קרי בהמה**: **שמי**. חלז בהמה חולין אלא בהמה קדשים מעוברת ואמר להו וזו תמורת עובר של זו תחא מותרת דהא **גמי** תמורה בהמה כתיב (ויקרא מ) ואם המר ימיר בהמה צננה: **אין ממירין**. כלומר אם המיר אף חומר דכל ממירין דתמורה דיעבד הוא כדאמרן כשמעמא קמיימא דפרקא קמא (ע"ל ב): **לא אצנין בעוצנין**. אכר בהמה חולין זו תמורה תחת עובר בהמה קדשים זו: **ולא עוצנין באצנין**. עובר בהמה חולין זו תמורה צרגלה של בהמה קדשים זו: **ולא עובר ואכר בשלמים**. אלמא לאו בהמה מיקרו: **אלא**. לאו מבהמה נפקא אלא מכל נפקא והכי דריש כל מפרסת פרסה צננה תאכלו כלומר כל אשר תמנא צננה אכיל: **חוסה תאכלו כשאי שמה**. אכיל כל הנמנא בתוכה אכל כשהיא חסרה שנהמנא בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הנמנא: **אלא מעסה**. דדרשת כל צננה:

והוא אף לו סימניו לשחוט לפיכך אין לו תקנה לולד. לא צריכא דאול אבן פקועה דכוותיה כלומר והוליד ולד דהוא יש לו תקנה דאין צריך שחיטה לא מצד האם ולא מצד האב: מאי אבר אבר מוליד. כלומר מי אמרינן אותו אבר שיצא אין מוליד אלא אבר דכוותיה אם ימין ימין אם שמאל שמאל חותך ושדי ליה מן הולד שהוליד או דילמא מיכלבד ורעיה ואסור כוליה דאורו אבר פשיט איסוריה בכל הגוף: בהמה בעלמא לאו מכח בשר דם קאמי. כלומר מה בהמות שבעולם אינם באות אלא מכח איסורא שיש לאב של ולד חלב ודם ובא מכח חלב ודם ואפע"י שרי הולד הנבי גמי אפי' ודמב יוצא קאמי שרי הולד או דילמא תרי איסורי אמרינן כלומר מכח חלב ודם שרינן אכל חלב ודם יוצא לא שרינן: ולמאן אי לר' מאיר איסור חלב ודם כי כלומר דאמר משום בן פקועה כילוד [תא ס"ל] מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה והלכתי אסור חלב ודם איכא כשאר בהמות איסור יוצא ליכא דהוציא ידו לא חיישין דלא חשוב יוצא מחיטתו: אי לר' יהודה איסור יוצא איכא כלומר

בהמה המקשה פרק רביעי חולין סט.

ותבעי דך קדשים קלים בירושלים. רצ חנניא הוה מיצעי ליה בעורה משום דחצינה מחיה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים ומיהו צנוול כולו בעורה לא קא מיצעי ליה דפשיטא דטעון שחיטה: **דארתא אבן פקועה דכוותיה**. שיש בו איסור יולא צד אכר: **אין דלמא תרי איסורי אמרינן**. לאו דוקא תרי (ב) איסורי אמרינן דליכא נמי איסור גיד הנשה: **תלתא לא אמרינן**. מיהמ מאי קמיצעיא ליה והא קי"ל

(ע"ל דף נח). דזה חזי גורס מותר: **אלמא א"ר יוחנן** השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה אסור

באביה בעינן פרסות וליכא. נראה דוקא נקט דמות יונה שהוא אסור גם כשילא לאזר העולם לפי שאינו מתקיים אצל מנא זה בהמה גמורה שראוי להיות מותר ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת דלא ממעט ר' יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשילא לאזר העולם דהייחא חשיב כמפרס פרסה להיות נותר בשחיטת אמו כמו שחשבו כמפרס פרסה כשילא לאזר העולם דלא עס חסנ תפס ר' יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דמות יונה או עובר שאין לו רגלים וכו' פריך קלטו דוקא פריך דאסר ליה כשילא לאזר העולם כדפרשינן לעיל:

תמכר

דעלמא נמי ^א דאמר רב משרשיא לרבי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה לא צריכא דאול אבן פקועה דכוותיה מאי אבר מוליד אבר וחתך ליה ושרי או דלמא מבלבל זרעיה הדר אמר פשיטא דמבלבל זרעיה דא"כ סומא יולד סומא וקיטע יולד קיטע אלא פשיטא דמבלבל זרעיה והכי קמיבעיא לן בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם קאמרינן ושריא הכא נמי לא שניא או דלמא תרי איסורי אמרינן תלתא לא אמרינן ולמאן אי לרבי מאיר איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא ^א אי לרבי יהודה איסור יוצא איכא איסור חלב (ודם) ליכא ^א דתנן ^א (ב) ^א גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אין נוהג בשליל וחלבו מותר אלא כל מכח לא אמרינן דשרי והכי קמיבעיא לן מהו לגמוע את חלבו חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי היא נמי ל"ש או דלמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא ^א לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה תיקו: חותך מעובר וכו': מגלן דכתיב יוכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה בהמה לרבות את הולד אלא מעתה ימירו בו אלמא ^א תנן אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברין ולא אברין ועוברין בשלמין ולא שלמין בהן אלא אמר קרא יוכל בהמה לרבות את הולד אי הכי אפילו חותך מן הטחול ומן הכליות נמי אלמא תנן חותך מן העובר שבמיעה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר קרא אותה שלמה ולא חסרה אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תשתרי אלמא ^א אמר רבי יוחנן דהשוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינא

של אכזה קאמי שאף החלז והדס הולידו: **מדי איסורי אמרינן**. דשרי אכל חלז ודס ויואל לא: **ונמאן**. איכא תלתא: אי לר"מ. דאמר איסור חלז נוהג בשליל דללקמן: **איסור חלז ודס איכא איסור יולא לניא**. דהא לר"מ אפי' מה שצפנים טעון שחיטה דקדמני מתניין (שם) ומנא זה בן תשעה חי טעון שחיטה הלכך ה"ל כשאר בהמה: **ואי כר' יהודה**. צר פלוגתיה דאמר אין טעון שחיטה מה שצפנים ואיכא איסור יולא שאין לו היתר איסור חלז לניא: **נוהג בשליל**. גיד הנשה וחלזו של חלבה מהו באכילה והיינו לזרעו דקאמר שאין החלז צד עד שחלז: **בהמה צננה**. שד"ל בהמה דקישא אבהמה דסיפא ודרשו הכי בהמה הנמנלת צננה תאכלה: **הואיל קרי בהמה**: **שמי**. חלז בהמה חולין אלא בהמה קדשים מעוברת ואמר להו וזו תמורת עובר של זו תחא מותרת דהא **גמי** תמורה בהמה כתיב (ויקרא מ) ואם המר ימיר בהמה צננה: **אין ממירין**. כלומר אם המיר אף חומר דכל ממירין דתמורה דיעבד הוא כדאמרן כשמעמא קמיימא דפרקא קמא (ע"ל ב): **לא אצנין בעוצנין**. אכר בהמה חולין זו תמורה תחת עובר בהמה קדשים זו: **ולא עוצנין באצנין**. עובר בהמה חולין זו תמורה צרגלה של בהמה קדשים זו: **ולא עובר ואכר בשלמים**. אלמא לאו בהמה מיקרו: **אלא**. לאו מבהמה נפקא אלא מכל נפקא והכי דריש כל מפרסת פרסה צננה תאכלו כלומר כל אשר תמנא צננה אכיל: **חוסה תאכלו כשאי שמה**. אכיל כל הנמנא בתוכה אכל כשהיא חסרה שנהמנא בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הנמנא: **אלא מעסה**. דדרשת כל צננה:

בעינא

אברין כו' כלומר לא אברין בהמה קדשים בעוברין דחולין ולא עוברין דקדשים באברין דבהמת חולין ולא אברין ועוברין בשלמים ולא שלמים באברין ועוברין. כלומר אם היתה בהמת קדשים מעוברת ונתחן מן העובר שבמיעה ורצה להמיר אותו עובר חסר העובר והאבר שנחתך ממנו בשלימין עוברין דחולין אין יכול להמיר ולא עוברין שלימין דקדשים עובר חסר וכמה שנחתך ממנו לפי שאין חשוב בהמה על הכל: אלא אמר קרא כל בהמה לרבות את הולד. כלומר לא מיתסר בהמה כבהמה דאניו חשוב בהמה האבר ועובר אלא אימא כל בהמה לרבות את הולד והכי קא דרשינן כל בהמה תאכלו: אי הכי אפי' חותך מן הטחול. כלומר אפי' חותך מן הטחול ומן הכליות של בהמה ^א הוא ובהמה מותר באכילה אלמא תנן מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה כלומר והלכתי אכל אסור מותר בשחיטת את הבהמה ומצא בה דמות יונה תשתרי. השתא דאמרת כל בהמה תאכלו מצא בה דמות יונה תשתרי:

עין משפט נר מצוה

יא א מ"י פ"ב מהלכות אבות הטומאה ה' ט: יב ב מ"י פ"ה מהלכות מאכלות אסורות ה' יב סמג לאין קלז טו"ע י"ד ס"י י"ד טפ"ה ה: יג ג מ"י פ"א מהלכות תמורה הלכה טו: יד ד מ"י פ"א מהלכות מאכלות אסורות ה' ז סמג לאין קלז טו"ע י"ד ס"י י"ד טפ"ה ה:

מוסף רש"י

הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו. סימן ראשון ששטף להמיר ולטערה וסימן שני לא צא לאותו אכר אלא לטערה (ע"ל דב). לדברי האומר חוששין לזרע האב. מנא הוא כדאמרו ואת צנו דקאמר נוהג כדריש (לקמן עה). אין לו חשבוש וכלב דאניו חשוב בהמה (ע"ל הכל) [כלל]: והכי קא מיצעי ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר חשבו דבנא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענין חלב שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שניא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחיט ליה הוי מותר: הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאסור יוצא לית ליה תקנתא שחיטה: חותך מן העובר שבמיעה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו ולמה אנו דורשין בהמה כבהמה שאנו דורשין תחלה וטוף וכל בהמה מעלת גרה כבהמה וזהו שאמרנו בהמה כבהמה: אלא מעתה ימירו בו כלומר השוחט דקדית להו בהמה האבר ועובר שנחתך ממנו ימירו בו דכתיב אם המיר ימיר בהמה כבהמה

רבינו גרשום (המשך)

לר' יהודה דאמר עובר ירך אמו ושחיטתו אסור מטהרתו מחיטת עובר אמו הוא לדבריו איסור יוצא איכא איסור חלב ליכא דחלבו אין חשבוש וכלב דאניו חשוב בהמה (ע"ל הכל) [כלל]: והכי קא מיצעי ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר חשבו דבנא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענין חלב שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שניא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחיט ליה הוי מותר: הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאסור יוצא לית ליה תקנתא שחיטה: חותך מן העובר שבמיעה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו ולמה אנו דורשין בהמה כבהמה שאנו דורשין תחלה וטוף וכל בהמה מעלת גרה כבהמה וזהו שאמרנו בהמה כבהמה: אלא מעתה ימירו בו כלומר השוחט דקדית להו בהמה האבר ועובר שנחתך ממנו ימירו בו דכתיב אם המיר ימיר בהמה כבהמה

(א) נראה דל"ל של בהמה עומה תחת עומה כחלילה. (ב) אינו מוכן דאם נכסור דגם הבהמה אסורה משום טרפה דהוי עניקב מאי מקשה כאן א"ה אפילו חותך וכו' אי נלמא אסור משום טרפה ופ"ש.